

NIEWIADOMOŚĆ (134) *sb f*

W pisowni łącznej (129), w rozłącznej (5).

Wszystkie samogłoski jasne.

sg N niewiadomość (17). ◇ G niewiadomości (71). ◇ A niewiadomość (14). ◇ I niewiadomością (18). ◇ L niewiadomości (7). ◇ pl G niewiadomości (2). ◇ A niewiadomości (5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w. s.v. wiadomość.

1. *Niewiedza, brak wiadomości; nieświadomość; ignorantia Vulg, PolAnt, JanStat; inscientia Mącz, Calep, Cn; ignoratio Mącz, Calep; inscitia Calag, Cn; ignavia Mymer¹; imperitia, imprudentia, inertia Cn (121) : Mymer¹ 35; Leop 1.Mach 13/39; Gdyby pozwano/ á onegoby prze iego niezáltanie przekazano/ á onby Potym ná roku przyślým ftánał/ y powiedziałby iżem o pozwie niewiedzał: tedy mu ná niewiadomość przydzye przyięgá UstPraw H4v; Mącz 147b, 372d; Iż sługá kthory niewiadom woley pánłkiey nie ma być tákiemi plagámi karan/ iáko ten kthory o niey y wie y rozumie. A tu słyfzyłz niewiadomość iáką wymówkę ma. RejAp 67, Ee2v; Calag 540b; SkarŻyw 80; Calep [502]b, 541b; GostGosp 18; Lepiey nam niewiadomość ćierpieć/ niżli fię niepewnymi poćiechámi karmić SkarKaz 38b, 610b; Niewiadomość tá/ znośi z niego wřzytkę winę. GosłCast 30; Bo tey niewiadomości łam łobie przyczyna/ Iż pił wiele KlonWor 70, 70.*

niewiadomość czyja [w tym: pron poss (10), G pron (2), ai poss (2)] (14): A ták przegłádaiąc Bog czáfy tey ludzkiey niewiadomości [tempora quidem huius ignorantiae despiciens Deus] teraz opowiada ludziom áby wřlyfłcy á wřłedy pokutę czynili Leop Act 17/30; áby w on czás złoczyńcá wymowki nie miał o niewiadomości łwoiey. RejAp 88; iż tu Pan dla tego obiecuie rozłzryć Ewányeliá łwoię/ á łwięthá náukę łwoię/ [...] áby złościwy wymowki nie miał o niewiadomości łwoiey. RejPos 260v, 183, 333; KochCz A4v; Niełzczęłna/ niełzczęłna przeminęła niewiadomość moiá/ w ktozeyem cię nie znał. LatHar 568; Nie pámięta y ná grzechy młodości moiey/ y niewiadomości moich/ nie rácz brác przed fię [Delicta iuventutis meae et ignorantias meas ne memineris Vulg Ps 24/7]. LatHar 644, 53, 653, 657; WujNT Act 17/30, Hebr 9/7; SarnStat 1228.

W połączeniach szeregowych (2): KrowObr 54; A naprzod o tych/ kthory pod pokrywká [...] niewiadomości/ niepámięci/ mułu/ głupłtwá zmyślonego/ łzkodę czynią y zdradziá. KlonWor 64.

W porównaniu (1): łámo ludzkie ná łwiećie życie/ iáśnie to pokázác może/ iáko wiele cięłzkich złości chodzi zá niewiadomościá iáko zá łlepotá [ignorantiam tanquam cecitatem] ModrzBaz 6v.

W charakterystycznych połączeniach: niewiadomość, ćierpieć, odpuścić, okazować; niewiadomość [kogo] nie wymowi, znośi winę; niewiadomość ma wymówkę (nie ma wymowk; nie mieć wymowki o niewiadomości swojej) (5); z niewiadomości (u)czynić (udziáć) (8), mowić, prześładowác, [komu co] zadać; z niewiadomości złość płodzác, na niewiadomość [czyjá] nie pámiętać (2); prze(z) niewiadomość uczynić (2), uwłaczać, wátpić; zá niewiadomościá [czyjá] ućiec.

Zwroty: »z niewiadomości błádzić, błádzác, błędem uwikłany« (4:1:1): acz w wielu rzéczách zniewiadomości błádzili/ wřzakże iédnak/ iłz tełz w Chriřtuła wiáre mieli/ iełt dobra nádzieia/ że im łá ich błędy odpulzczony MurzHist M4v; widzę/ iż ich tám wiele iełt/ kthory z niewiadomości błádzá: á błędu tego nie baczá/ áni do łiebie czuiá CzechEp 10; áby fię ci [...] kthory z niewiadomości

błądzą obaczyć y vpamiętać mogli. *CzechEp* 27, 72; Idzie mi o tych ktorzy chcąc fię vprzeymie Pánu Bogu podobác/ przedsię z niewiádomości/ grubymi błędy/ vwikłáni byli. *NiemObr* 99, 153.

»z niewiádomości grzeszyć (a. zgrzeszyć), grzeszący; grzech z niewiádomości (popelniony)« (9:2:2): Gdiby ktożkolwiek z niewiádomości zgrzeszył [*peccaverit in ignorantia (marg) per errorem (-)*] przeciw ktoremu rofkazaniu Pánkiemu *BibRadz Lev* 4/2; *GórnDworz* Ff5; *SkarŻyw* 80; O Pánie Boże zmiłuy fię á day w błędzie takim vpamiętanie: y odpuść z niewiádomości grzeszącym *CzechEp* 78, 62, 427; *NiemObr* 174; *LatHar* 148; wybáwił te ktorzy ácz z niewiádomości grzeszyli/ wżákże od wiary Bożej nie odstąpili. *WujNT* 403; Grzech z niewiádomości. *WujNT* Yyyyy4, 748; *SarnStat* 1271; *SkarKaz* 121a.

»[o czym] niewiádomość mieć« = *nie wiedzieć o czym* (1): o którym [*Kościele*] niewiádomości żaden mieć niemoże *SkarJedn* 17.

»niewiádomością się wymawiać (a. wymowić), szczycić; niewiádomość sobie na pomoc brać« = *wymawiać się niewiedzą* [*szyk zmienny*] (8:1:1): áby ná tych Sądziech káždy ípraw swoich pilnował/ á żaden fy niewiádomością nie wymawiał. *GroicPorz* 1v, C2, mm4; á będye práwie obiáwion á obiáfnion Krístus wżytkim narodom/ áby fię żaden nie vmiał wymowić niewiádomością *RejPos* 259v, 259v; áby żaden niewiádomości łobie ná pomoc nie mógl brác [*ut nullus valeat praetendere ignorantiam praemissorum JanStat* 261]. *SarnStat* 219; A rofkázuiemy [...] áby káždy Stároftá [...] w Stároftwie fwym to poftánowienie náłzé wczás obwołác dáli/ żeby káždy którego to doléc ma/ zá czáfu o tym wiedział: á niewiádomością fię nie wymawiał. *SarnStat* 975; niektóry niewiádomością fwą fię chciał łczyć [*quispiam suam ignorantiam praetendens JanStat* 1043]/ áby w winę nie wpadł *SarnStat* 1228, 924, 1272.

Wyrażenie: »grzech niewiádomości« (3): á bedzie[!] iem odpufzczono/ bo ieft grzech niewiádomości [*quia ignorantia ipsa BibRadz Num* 15/25, *Lev* 4 arg, *Num* 15 arg.

Szeregi: »głupstwo a niewiádomość« [*szyk 3:1*] (4): bo tá [*umiejętność a nauka*]/ ma to w łobie/ iż odeimue głupstwo/ á niewiádomość *GórnDworz* Ff4; bo to/ czym wygrawa chćiwość ná rozumie/ nic inego nie ieft/ iedno głupsthwo/ á niewiádomość: bo wiadomości pewney/ áffect nigdy nie zwależy *GórnDworz* Ff5. *Cf* »z głupstwa i niewiádomości«.

»niewiádomość albo nieumiejętność« (2): *RejPos* A6v; (áč iá tu niemowię o tych/ ktorzi ináčzey poftępuią w íprawách niżli vmieią: ktorzi bez pochyby dáleko gorízi fá/ niżli ci ktorym niewiádomość abo nieumiejętność do dobrego poftępku przekaża [*non enim loquor iam de iis, qui res agant contrarias cognitioni, quam habeant, quos peiores esse constat laborantibus inscitia negotii gerendi*] *ModrzBaz* 8v.

»niewstydlivość abo też niewiádomość« (1): Ale to rzecz dziwna iż w niektórych ieft táka niewftydlivość ábo też niewiádomość *BibRadz* *4v.

»omyłka a niewiádomość« (1): áby tę omyłkę ízpetną á tę niewiádomość náłzę nam w łercoch náłzych obiáfniać á obiáwiać raczył. *RejPos* 333.

[»niewiádomość albo podejrzenie«: aby fy [*panowie*] nie podpierałi niewiádomością albo podeirzenim *LorichKosz* 53v.]

»prostota a niewiádomość« (1): (*marg*) Pan zázwdy błędnych á niewinnych pilnieyízy. (-) [*przyszedł*] do tych ktorzy leżą w tey ciężkiej chorobie proftoty á niewiádomości swoiey *RejPos* 183.

»niewiadomość i zaciemnienie rozumu« (1): Ciężkość zowie niewiadomość y zaciemnienie rozumu. *SkarKazSej* 662a.

Wyrażenia przyimkowe: »z niewiadomości« = *nie mając świadomości, nieświadomie; per ignorantiam* *PolAnt*, *Vulg; ex ignorantia* *Modrz*, *JanStat* (50): Sempronius ofzukány z niewiadomości z żoną Mewiułową fpał/ mniemaiąc aby s Panną. *GroicPorz* 11v; y ktorým pierwey był bluźnierzem/ y przelládowncą y potwarcą: alem miłofierdzia Bożego doftąpił/ zem to czynił zniewiadomości w niewierności [*quia ignorans feci in incredulitate*] *Leop* 1.*Tim* 1/13; *WujJud* 63v; *BudNT Act* 3/17; *CzechRozm* 96, 198v; *ModrzBaz* 67; Iełlim co złe rzekł/ álbo piłał/ z niewiadomości to vczyił/ wżákżem nigdy przy moim zdaniu vpornie nie ftoiał. *SkarŻyw* 203; Bo fię y teraz tego fpowiedam zem to złe czynił/ chociażem z niewiadomości czynił. *CzechEp* 66, *4, 16, 249, 325, 334, 383; *NiemObr* 583; A teraz brácia wiem żeście to z niewiadomości vczynili *WujNT Act* 3/17, s. 80. Cf »z niewiadomości błádzić«, »z niewiadomości (z)grzeszyć«.

~ z niewiadomości o kim, o czym (2): fkuśił go/ y podużczył mu bárzo/ ciężkie prágnienie y tefkność do rodzicow: kładąc mu przed oczy/ ich fmutek/ który máią z oney niewiadomości o nim. *SkarŻyw* 134; á ielli téż kto nie ftanie/ álbo z niewiadomości o fładzie Stárościm Rok przewlecze *SarnStat* 529.

z niewiadomości czyjej (1): [*Niemcy*] thák o fobie nápiáli/ iż wżytkę Europę rozplódzili fwoim narodem/ piżąc być Niemce/ Gotty/ Wándali [...] ktore Tácytus/ z fwoiey niewiadomości/ włożył w Niemiecki naród wątpliwie/ bo támże nápiłał niewiem ielli Niemcom czy Sármatom thy kráiny mam przywłáfczyć/ á Gotyny okázuie mowá iż niełá Niemcy etc. *BielKron* 337v.

W połączeniach szeregowych (2): *CzechEp* 106; rácz odpuścić mnie grzełznemu grzechy/ bądź z krewkości/ bądź z niewiadomości/ bądź ze złości popełnione. *LatHar* 148.

W przeciwstawieniach: »z niedbáłości (2), z złości (2), z chczenia, z przewrotności, umyślnie, z uporu ... z niewiadomości« [w tym: *nie z chczenia ani umyślnie (1), z uporu i z przewrotności (1)*] (8): bo onij f prawé złości to vczynili/ ale ty z niewiadomości *OpecŻyw* 131; Nie miey zá złe/ profzę cie/ gdyż z niewiadomości/ To fie stáło/ á wierz mi/ że nie z niedbáłości. *RejZwierz* 93; *CzechRozm* Av; z fzczyrey złości nie z żadney nie wiadomości grzełzyli. *SkarŻyw* 80; Iż iuż tácy nie z niewiadomości/ ále z vporu y z przewrotności grzełżá *WujNT* 748; *SarnStat* 1271.

Wyrażenie: »z grubej [= *pochodzącej z prostactwa*] niewiadomości« (1): To ielli czyni z grubéy niewiadomości, to zowiá *Latior culpa*. *SarnStat* 1271.

Szeregi: »z głupstwa i (a) z niewiadomości« [*szyk 1:1*] (2): *GórnDworz* Ff4; Dzieci á fzaleni y drudzy im podobni/ grzełżá z niewiadomości y z głupftwá [*ignorantia peccant ac stulticia*]. *ModrzBaz* 67.

»abo z niewiadomości abo z krewkości« (1): od ktorey [*nauki Pana Chrystusowej*] fkoro namniey ábo z niewiadomości/ ábo z krewkości vftąpi/ zábłędzić muśi *NiemObr* 180. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»z niechczenia a niewiadomości« (1): obawiami sye tego abismi radá naschá [...] trudnoćzy yakiey zniechczenia a niewyadomoczy Krolowey y. m. nyevczyńly. *LibLeg* 11/41.

»z niedbáłości i z niewiadomości« (1): przetoż ku inśzym fpořobom przyřzli pořtow z niedbáłości y z niewiadomości. *WujJud* 193v. ~

»prze(z) niewiadosmość« = *per ignorantiam JanStat* (5): Ale o Grekách wątpić niektórzy prze niewiadosmość y ftárosć śmieią *SkarJedn* A3v; Y barzom fię ząwftydził fwey omylności/ á iegom fię cności wielkiew zdziwował: y prośilem áby mi przepuścił on grzech/ w ktorym przez niewiadosmość wpadł. *SkarŻyw* 99; Aby tedy y my/ y którykolwiek inny z poddánych náfzych/ [...] przez niewiadosmość co przeciwnego nie vczynił *SarnStat* 369, 382, 683.

»za niewiadosmością [czyją: w tym: *G sb* (4), *pron poss* (2)]« (6): Czemuś zą mą niewiadosmością chćiał vćiec [*Cur ignorante me fugere voluisti*] *Leop Gen* 31/27; zem fye wybrał zą niewiadosmością twą [*inscio te*]/ bałem fye byśmi mocą nie odiął corek fwych. *Leop Cen* 31/31, 2. *Par* 13/13; A Gdzieby zą niewiadosmością Woiewody [*ignorante Palatino JanStat* 283] przez niedbałość Podwoiewodzego fźacunk rzeczy przereczonych był opuścżón *SarnStat* 235.

~ *Szeregi*: »za niewiadosmością albo też i nieprzyzwoleniem« (1): Niech się przeto mąż y żoná ftaráią o to/ [...] áby bieśiad/ kołacyj/ y nieuczćiwych fchadzek zaniecháli/ zą niewiadosmością ábo też y nieprzyzwoleniem [*vel ignorante, vel nolente*] małżonki fwey [...] ábo y małżonka *ModrzBaz* 32v.

»za niewiadosmością i za niezwozeniem« (1): A którzy wynidą zą niewiadosmością/ y zą niezwozeniem pánów fwych/ niech ftracą część oyczyzny fwéy/ y przedsię wróceni bydź máią [*Et qui exiverint, dominis nescientibus vel invitis, perdant sortem patrimonii sui et denique restitui debent. JanStat* 1082]. *SarnStat* 660. ~

»w niewiadosmości [czyjej: w tym: *pron poss* (4), *ai poss* (1)]« (5): Me absente atque inscienie, W niebytności y w niewiadosmości moyey. *Mącz* 372d, 511a; áby fie nie mieli czym wymawiác w niewiadosmości fwoiey. *RejPos* 259v.

~ *W połączeniu szeregowym* (1): TRzydzieści lat Pan y Bog náfz *CHRISTVS IEZVS* w wielkim milczeniu y zátáieniu y niewiadosmości ludzkiew przeżył *SkarKaz* 38a.

Szereg: »w ślepocie a w niewiadosmości« (1): ktorzy ochorzeli á práwie iáko ná fmiertelney poćieli leżą/ w onéy ciężkiew chorobie á w flepocie fwoiey/ á w niewiadosmości twoiey. *RejPos* 324v. ~

[*Personifikacja*: Przy tym mężu dwie nyewieście ftały/ Niewiadosmość abo Nieumieiętność/ á Podeirzenio. *LorichKosz* 53v.]

W przén (3) : *RejPos* 183 *cf* »prostota a niewiadosmość«.

Wyrażenie: »noc niewiadosmości« (2): Yelli ták zacny prorok wyznawa ćycmność nyeumyeyętności/ což mnimalz/ yáką nocą niewyadosmości my máluczcy/ á ktorzy yełfcze yákmirz śsyemy/ yełtelmy ogárnyeni? *KromRozm II* ov [*przekład tego samego tekstu*] *SkarKaz* 81a.

2. *Nieznanjomość; ignorantia Modrz* [czego] (13) : *ModrzBaz* 23; Z ftrony też niewiadosmości práwá Bożego, rzecz pewna, że ná krzście *obligati fumus* ieden koždy wiedzieć o pánie fwym, y o woléy iego. *SarnStat* 1272.

W charakterystycznych połączeniach: niewiadosmość imienia bożego, języka hebrajskiego, práwa bożego, práwdy (2), *prawdziwej uczćiwosci, rzeczy (dobrych)* (4), *złych spraw*.

Wyrażenia przyimkowe: »z niewiadosmości« = *ex ignorantia Modrz* (8): Abowiem tho káždy obaczyć może/ fłkad ma przypadać wiefłza ftegość grzechow w tym koćciele Pánłkim/ iedno z niewiadosmości woley á poftánowienia iego fwiętego. *RejPos* 197; Smiefzny to ząprawdę iefł obyczay/ á niłkad inąd iedno z niewiadosmości *prawdziwey vcćiwosci* pochodzący. *ModrzBaz* 59v; Abo więc też to

czyni (zowiąc Chriřtuřá fynem człowieká: to ieřt/ Máriej) z niewiadomości ięzyká Hebrejřkiego *CzechEp* 307, 86; tedy to czynią z niewiadomości rzeczy gdy řamo tylko zwycięřtwo/ á nie przyczyny zwycięřtwá vpátruią. *OrzJan* 24.

~ *W przeciwstawieniach*: »z wiadomości, ze złości ... z niewiadomości« (2): zwiáľzcza ze [!] drudzy nie tak ze złości/ iako zniewiadomości prawdy/ práwdřie řię przeciwią *MurzNT* 31; Dobre zwycięřie pochodzą z wiadomości y zabawy vřtávicřney rzeczy vcřćiwych/ á řprořne przychodzą z niewiadomości á zabawy złych řpraw. *ModrzBaz* 5v.

Szereg: »z umiejętności i z niewiadomości« (1): to teř nieřľufnie y nie wedle Bogá czyni. A czyni/ ábo z nie vmieiętności y niewiadomości rzeczy: ábo czyni/ chcąc y ináčzej prawdę znáiąc/ przeciw řwemu wľáfnemu řumnieniu. *CzechEp* 55. ~

»prze(z) niewiadomość [czego]« (2): *LibLeg* 11/41; ABy przez niewiadomość nowéy vřtáwy [*per ignoratam Constitutionem novam JanStat* 137] kto nie był omyřon *SarnStat* 50.

»za niewiadomością [czego]« (1): Ale teř zářię to zá pewną rzecz twierdźę/ iže ludzie wielekroć zá niewiadomością rzeczy dobrych dopuřczáią řię złych [*Sed tamen idem contendo multa ab hominibus bonorum ignoratione committi, multa ab eisdem nefanda consuetudine malorum perpetrari*] *ModrzBaz* 6.

Synonimy: 1. nieřwiadomość, nieumiałość, nieumiejętność, niewiedzenie, niewiedzenie; 2. nieznanajość.

Cf **WIADOMOŚĆ**